

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intéző N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én
egy, illetőleg másfél iven.

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja:
100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
ző, Fűvészkert utca 1080.

„A vasárnapügy.”

E czim alatt e lapok ez évi 2-dik számában Zsigmond Sándor nr, a vasárnap megszentelése érdekében a tiszántuli egyházkerület által megbízott s Debreczenben január 8-án ülésezett küldöttségnek a konvent felhívására adott intézkedéseit sorolván elő, e közben elmondja, miszerint a bizottság felkéri a konventet, hogy ez, ha lehet, az ágostai testvérekkel együtt kérelmezze az országos törvényhozástól (tehát nem a kormánytól), hogy a vasárnap megszentelésére újabb és célravezető intézkedést tenni kegyeskedjék.

Engedtessék meg nekem, ki a vasárnapügy körül valami kis tájékozást igyekeztem magamnak szerezni; s a vasárnap megszentelése érdekében a „Debreczeni Protestáns Lap” utján igénytelen közléseimmel akartam valamit lendíteni, hogy ez „ügyre” egy szerény észrevételt tehessek s e tárgyra vonatkozó nézetemet is elmondhassam.

A fentebb idézett pontban érthetően ki van mondva, hogy már a vasárnap megszentelésére van törvényhozási régiebb intézkedés, de nem célravezető: tehát újabb s célra vezető szükségeltetik. És valóban úgy van: van országos törvényhozási régiebb intézkedés az 1868-diki LIII-dik t. cz. 19-dik §-ában, így: „Vasárnapokon minden nyilvános és nem elkerülhetlenül szükséges munka felfüggesztendő.” És ebben, szerintem, ha talán nem is minden, de nagyon sok jó van kimondva és megadva abból, a mit a nagyon tisztelt küldöttség a törvényhozástól a konvent által kérelmeztetni akar. És ez az a törvény, melyet a belügyminiszter ur, a konvent nevében hozzá intézett teliratra, 1880. május 5. 232. szám alatt adott, azon nagy horderejű hozzáadással: hogy ha az illető tisztviselők vagy előljárók a törvényes intézkedéseket meg nem tennék, az ily mulasztások feljelentése esetén, a törvényrendeletének mindenkor érvény fog szereztetni. És ebben, a törvényre támaszkodó s azt s annak terjedelmét magyarázó s utasító magas leiratban — igénytelen belátásom szerint — valóban igen sok van;

van annyi, a mennyivel, kellő erélyvel, lépésről-lépésre a vasárnapi nyilvános munka mindenütt s rövid időn beszüntethető lenne; a mit aztán lassankint, az exigentia szoros törvénye szerint, a bürókban folyó nem nyilvános munka ritkulása és megszünése is követne, — ha volna olyan, épen arra alakult vagy előállott önálló intézet, mely — vagy arra hivatott nagy tekintélyű egyén, a ki az abban foglaltak végrehajtásán odaadással, serényen s folytonosan munkálkodnék.

Épen ezért, már akkor, midőn az idézett magas leiratot megjelenése idején, 1880 május hó, a Prot. Hetilap 21-dik számában olvastam: rögtön irtam s küldtem egy szerény „A vasárnap kérdése nálunk és a lordok házában” czimű cikket Joó István szerkesztő urhoz, azon sürgős szives kéréssel, hogy azt már a 22-dik számban — mert a dolgot nagyon fontosnak s sürgősnek tartottam, a magas miniszteri leiratot pedig e fontos dologban célravezetőnek láttam — közölni sziveskedjék. — E cikkben a magas leirat tartalmát és annak végrehajtása vagy megvalósítása módját tárgyalván, végül így szóltam: „ha (ez megtörténhetik s ez által) a törvényrendeletének mindenkor érvény szereztetni fog:” akkor e részről a vasárnap megtartása már jó részben teljesül. És ez most is az idézett törvény, az azt magyarázó s utasítást adó magas leiratról folyó erős meggyőződésem.

Azonban ez a meggyőződés nem olyan a priori dolog. Tapasztaláson, látott s hallott példákon alapszik az. Hiszen vannak több oly helyek, mint — csak itt Kis-Marja szomszédságában — Pocsaly és Félegyháza, a hol a vasárnapi munka — kemény birság terhe alatt, dicsőségére az előjáróságnak — régen be van szüntetve. Csak a tisztviseléség és előjáróság akarja és merje a meglevő törvényt, a magas leirat értelmében s arra hivatkozva és támaszkodva megtartatni; vagy ha nem akarná és merné, legyen a ki azt a kötelesség mulasztó gyarlót — ismét a magas leirat utasítása nyomán — a fentesb hatóságnak bejelentse és általa rendre taníttassa: akkor a vasárnap mindenütt meg leend szentelve.

De különben is, mit tehetne a törvényhozás, ha a küldöttség vagy konvent kérelmezésére újabb intézkedést akarna tenni? Oly törvényt nem hozhat, mely a bürök, tanácsstermek, posták, távirdák vasárnapi foglalkozásait vagy működését rögtön s egészen beszüntesse, vagy nagy városokon a boltokat egész vasárnapra angolosan bezárassa s a piacokról az élelemárusokat letiltsa stb.; mert az ezek ellen irányuló törvény, az erős gyökeret vert és sokakra nézve életkérdéses körülmények miatt, még talán nagy erőszakkal sem volna végrehajtható. Ily törvényt pedig -- bátor vagyok ismételni -- a törvényhozás nem hozhat. A törvény ezek ellen csak axiomaként vagyis elvileg intézkedhetnék, mely lassankint érlel, zajnékül dönt s épít. A meglevő idézett rugányos törvény mellett, úgy hiszem, a törvényhozás egyebet nem tehet, mint hozzá paraphrasist ad: megmagyarázza, hogy mi a nyilvános munka. Hanem ez, az igaz, hogy a mily nehéz s terjedelmes, épen oly hasznos utbaigazító s vezető munka lenne. De még erre sincs valami nagy szükség. Nem nagy nehézséggel meghatározható az mindenütt a helyi körülményekből. Így falusi helyeken nyilvános: a mezei munka. Ebből azonban — a mennyire én tudom — csak egy rész: a takarás, szénagyűjtés, buza- és széna behordás az, a mi sok helyeken vasárnap is végeztetik — némelyek, mert épen nem mindenek által. A falusi helyeken és mezővárosokon tehát jelenben ez volna vasárnapokon beszüntetendő, a mihez az 1868. LIII. t. cz. 19-dik §-a és az arra adott magas belügyminiszteri magyarázat s utasítás nagyon bőven elégséges.

Hanem szükség — és ez a fő — hogy legyen, a ki a törvény végrehajtásáról gondoskodik; mert most nincs. Némely helyeken ugyan a bírák, az előljárók a nélkül, hogy arra őket valaki hivatalból serkentené, megteszik azt, a mit a törvény czéloz, bár magáról a törvényről talán tudomásuk sincsen; tehát megteszik azt egyedül az Isten törvénye: a IV-dik parancsolat iránti engedelmségből. De nem mindenütt; sőt több helyeken maguk is dolgoznak vagy dolgoztatnak.

És már az ily helyeken volna szükség a nyilvános munkát vasárnapon felfüggesztetni rendelő országos törvény végrehajtásáról hivatalból gondoskodni, — hogy törvény rendeletének mindenkor érvény szereztessek. — Hanem — mint érintém — nincs a ki azt tegye. Pedig e nélkül a vasárnap kellő megszentelése — már sok helyen — csak óhajtott cél leend.

Az egyházkerület ugyan, mint Zs. S. ur is felemlíti, gondoskodott a vasárnap megszentelése érdekében, amennyiben „vasárnapügyi állandó bizottságot“ választott és az egyházmegyéket hasonló bizottságok s az egyházközségeket társulatok alakítására felhívta. Hanem alapjában mi ez az egyház kebelében való intézkedés? Ha jól fogtam

fel: csupán társadalmi uton erkölcsi erővel hatni akaró intézkedés; azaz, felhívással, rábeszéléssel vasárnapon nem dolgozásra magukat felajánló egyháztagnak szerzése s ezek társulattá alakítása és pénzgyűjtés, hogy az által a vasárnapügyi irodalom megteremtessék. Ez valóban igen szép; hanem mint az egyházi tisztviselők s gyűlések mellékes foglalkozásává tett működés, mint régebben a nagy belátású dr. Révész Imre, bizonyos alkalomból, a mellékes foglalkozásokról mondotta; itt, ez ügyre vonatkozólag pedig már példa igazolja — nagyon lassu s kevés hatásu leend. Kifelé pedig szinte erőtlen lesz s még kevesebbet tehet, azaz felhívásának a külső hatóságok s előljárók — ha ugyan ezeket a vasárnapi munka meggátlására az egyházi társulat felszólítani jónak látandja — aligha, vagy nem mindenütt engednek; mert rájuk hivatalos külső hatása nincs, velők fentebb hatóságként parancsolólag nem rendelkezik. Tehát, szerintem, ezen szép egyházi intézkedést kellő siker aligha fogja koronázni.

Könyves János, ref. lelkész.

(Vége köv.)

A proféczia jelentősége a kijelentésben.

E becses „Lap“ mult évi folyamában*) szoltam volt „a csuda jelentőségéről a kijelentésben,“ igyekeztvén felmutatni, hogy azok nem pusztán külső bizonyító eszközei a kijelentésnek, de egyszersmind és főleg lényeges alkatelemei ugyanannak. Ugyanott *) alatt megjegyeztem volt, hogy a proféczia hasonczélú fejtegetését egy netaláni jövő czikk számára tartom fen. Ez ígértet beváltása tehát az, a minek eleget kívánok tenni az alábbi sorokkal.

A régi orthodoxia szerint, miként „a csuda jelentősége a kijelentésben“ czimü czikk elején is jeleztem volt, a proféczia ép úgy, mint a csuda jelentősége az, hogy bizonyító, vagy hitelesítő eszközül szolgáljon egy doctrinális kijelentés javára. E szerint természetesen a csudas elem az, a mire helyeztetik a fösúly a profécziában. A proféták úgy fogatnak fel, mint a jövő dolgok eleve megmondói és profécziáik úgy, mint az eleve tudás csudái, melyek bizonyítékokul szolgálnak a mellett, hogy ök jogosan beszélnek az emberekhez Isten nevében, mint ő tőle megbizott tanítók. Így fogatván fel azonban a proféczia, háttérbe szorittatik abban sok olyan, a mi pedig nagyon jellemző volt a proféták működésében. A doctrinális kijelentés védelmezője ugyanis nem arra törekszik, hogy az illető proféta helyét és jelentőségét keresse és találja meg a kijelentés történelmében és korához való viszonyában, hanem inkább arra, hogy minél több különös jóslatot fedezzen fel, melyről ki legyen mutattható, hogy beteljesedék a történelem későbbi idejében. — Világos, hogy ez eljárásnál közönyös dolog maga a proféczia tárgya. Elég, ha a különös jóslat pusztán az eleve tudás csudáját foglalja magában a végre, hogy a természet feletti ottlétét bizonyítsa. — A proféczia ily felfogása azonban egyenlő színvonalra súlyesztí az a pogány jövendöléssel és

*) Debreczeni Protestáns Lap 107, 118, 131.

igy méltán veszté el hitelét még az újabb orthodoxia híveinél is. Valóban, a prófécia pusztán bizonyításra történő használata soványnya teszi s mintegy a meddőség átkával sújtja magát a prófétai irodalmat. De a mi több, komolyan zavaró befolyást gyakorol az az írásmagyarítás és kritika körében is. Annak érdeke ugyanis azt hozza magával, hogy minél inkább szaporítsa a feltűnő különös jóslatok számát s ehez képest már előre hajlandósággal bír, az egyes iratok keletkezésének és szerzőségének kérdésében, még a bizonyítékok tényállása ellenében is, azon nézetet fogadni el, a mely legtöbb csudát enged meg az illető irat tartalmában. De meg, miután a hitbizonyítás ereje sokat függ a világosságtól, melylyel valamely esemény meg van jósolva, a hitvédelmezés kizárólagos bajnoka természetesen oly magyarázsmódot hajlandó szabni az egyes próféciákra, mely azokat egyenesen olyanokká tegye, minők a már előre megírott történetek, tehát világosokká, határozottakká, kétségbenvonhatatlanokká; és általában oly tévfogalmat alkot magának a prófétai irmodorról is, mely valóban széles ajtót nyit az ábrándozó és észszerületlen értelmezésnek, különösen a bé nem teljesült próféciák esetében. Ez mindenesetre oly körülmény, mely kétes helyzetbe hozhatja az összes prófétai irodalmat. Különösen a messiási próféciák terén oda irányulnak a kizárólagos hitbizonyítók, hogy mellőzzék teljesen a történelmi magyarázás módját és azon nézetet tegyék magokévé a próféciákról, mely azokat világosan és kizárólagosan Krisztusra vonatkoztatja. Ezen különös hitvédelmi eljárás azonban nem használ még a védetni kívánt ügynek sem; sőt inkább azt szüli, hogy alkalmat ad a természetfeletti tagadóinak az egész hitbizonyításmód nevetségessé tételére. Illő, sőt szükséges tehát, hogy oly fogalmat alkossunk magunknak a próféciáról, mely szolgálja a hitbizonyítás érdekeit is a nélkül, hogy nevetségnek kitétethető exegetikai fogásokhoz kellene folyamodnunk. Ez már a feladat, melyre ez uttal vállalkozunk, mint az első lépésre azon törekvésünkben, hogy a prófécia jelentőségét a kijelentésben megállapítsuk.

A prófécia legjellemzőbb vonása az, a melynek a többi is mind alárendelendő s a mely által a többi is mind legjobban megérthető, az, hogy az erkölcsi jellegű. — A próféták nem voltak főképen jövő események eleve megmondói, vagy eleve tudói; és bármely jóvendölések forduljanak is elő irataikban és bármely előny nyerhető is azokból a hitbizonyítás javára, világos, hogy a vallásos tanítók ezen nevezetes osztályának létoka nem az volt, hogy ők mindenekfelett anyagot szolgáltatassanak a hitvédelem számára, a mint azt a régebbi orthodoxia hívei gondolták. — A próféták, igenis, mindenekfelett igazság és kegyelem predikálói valának Izrael népe számára, különösen saját kortársaik számára Izraelben. Bárki könnyen meggyőződhetik erről a prófétai könyvek figyelmes olvasása által, ha ugyan ezt nyílt és elfogulatlan lélekkel teszi. Mindenütt úgy találjuk, Ézsaiástól kezdve Malakiáig, hogy ezen próféták feddik a bűnt szigorúan; fenyegetik a bűnösöket méltó büntetéssel; buzdítják az embereket engedelmességre Isten akarata iránt, jólét jutalmát ígérnek azoknak, a kik jót cselekesznek és vigasztalják azok szívet, a kik félik Istent a rossz időkben az által, hogy fénylő képeket festenek eléjük a jövő jobb napjairól. És mindabban, a mit ők mondanak, vagy tesznek hivatásuk betöltése végett, világos céljuk az, hogy erkölcsi benyo-

mást gyakoroljanak azokra, a kik között élének. Mint igazság és kegyelem predikálói, tesznek ők javaslatokat is, elmondván az embereknek, mi lesz magokviseletének jutalma, vagy büntetése az igazságos Isten kormányzása alatt és minő jó áll készen a világ számára az isteni szeretet céljaiban. Ugyde jóslataik hirdetésénél nem azon embereket tartják szemük előtt, kik a későbbi időkben úgy élnek azokkal, mint a kijelentés igazságának bizonyító eszközeivel, hanem azon embereket, kik közelebb állanak hozzájuk, a bűnösöket és szenteket saját hazájukban, mint felebarátaikat és honfitársaikat. Ők kiválóan saját koruknak predikálnak és oly nyelven fejezik ki magokat, mely legalkalmasabb kortársaikra benyomást gyakorolni; oly színekben festvén a jövőt, mely leginkább megfelelt azok körülményeinek; úgy hogy irmodorukból következtetést vonhatunk korukra nézve is. Ha a jelen baja az egyenlenség, akkor ők úgy terjesztik elő a jövőt, mint a nemzeti egység és béke visszahozóját; ha a jelen baja az istentelen királyok rossz kormányzása, akkor az ígért áldás egy oly király, a ki igazságban fog uralkodni; ha a teher, mely alatt nyög Izrael, egy hódítónak nehéz járma, akkor a nyújtott vigasztalás egy oly idő jövetele, melyben az elnyomottak szabadokká lesznek s uralmat fognak gyakorolni saját elnyomóik felett. Ha a jelen átka a fogság, idegen országban, akkor a szomorúságban szenvedő népnek adott vigasztalás a közeledő hazaszabadulás öröm üzenete, hirdelve attól, ki így kiált: „a pusztában tisztítsátok az Urnak utát és egyengessétek meg a pusztában a mi Istenünk utát.” Ha Izrael szíve bánattal van telve azért, mert a szent és dicsó ház, hol atyáik imádkáztak Istent, tűz által van elégve és az oltár s a naponkinti áldozat el van tőlük vétetve, akkor a próféta oly új templom pompás leírása által igyekszik feléleszteni a lankadó szíveket, melyben egy szent papság fogja felmutatni az áldozatokat Jehovának a hálás, bűnbánó nép javára. A jövő mindenütt úgy iratik le, hogy találjon a jelen szükségéhez, és egyezzen még az emberek tényleges körülményeivel, reményeivel és félelmeivel, azon emberekével, kikhez a prófétai üzenet első sorban intéztetik és kikre az közvetlenül úgy vala hatni hivatva, mint inspiratio forrása.

Ezen beszéd mód, azaz a jövő jelenből vett kifejezésekben történő leírás módja teljesen összhangzik a prófécia fentebb jelzett erkölcsi jellegével. Azoknak, kik befolyásolni akarják saját korukat, úgy kell szólniok korukhoz, hogy megértsék azt, hogy rokonszenvezenek azzal s hogy megindíttassanak az által. Ezért kívántatik meg a prófétában azon lényeges kellék, hogy beszéljen a jövőről, írja le a jövőt nem amugy, a mint az lesz minden tekintetben, hanem úgy, a mint azok a kikhez ő intézi szavait kívánják, hogy az legyen, Ez elv szerint cselekvék Krisztus urunk is, midőn azt ígérte tanítványainak, hogy királyi székeken ülve fogják megítélni Izrael tizenkét nemzettségét. — Mintha mondta volna nekik, alkalmazkodólag eszméikhez s egyenesen arra célzólag, hogy reményt öntsön beléjük: nagyfontosságú helyetek lesz az Isten országában. Az igazság szorosabb és kevésbé érzékies kifejezésmódja csekély benyomást tett volna a tanítványok lelkére. Urunk ugyanis, jól tudván, hogy nyelvezete csak fogyatékos eszmét nyújt a tulajdonképi tényállapotról, használja mégis azt, mert célja nem az vala, hogy pusztán jósoljon, hanem főképen az, hogy erkölcsi benyomást okozzon. Hogy valyon a próféták tud-

ták-é, hogy a jövő nem fog megfelelni szorosán képeiknek, az természetesen más kérdés. Valószínű, hogy nem tudták azt. Ugyde akár tudták azt akár nem, bizonyos bármelyik esetben is, hogy nyelvezetők képes és költői és hogy próféciáik teljesen távol állnak a próféczia oly leírásától, mely úgy szokta jellemezni azt, mint az események történelmét, mielőtt még megtörténnének azok.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Haladás a theológiában.

A symposium következő 5-dik számát írta Bruce A. B. hittudor, glaskowi theologiai tanár.

V.

Az ezen tárgyról folyó vita feltűnő nézetkülönbséget mutat fel olyan irányadó férfiak között is, kiknek orthodoxyája, e szót egyetemes, katolikus értelmében vevén, gyanúsítás alá egyáltalában nem jöhet. Egyik oldalon azok állanak, kik theologiai hitükkel és rokonszenvükkel a 17-dik századbeli hitvallások és különösen a Westminsterben formulázott hitvallás talaján élnek és mozognak és a kik úgy gondolkoznak, hogy az egyháznak, a vallás nagy kérdéseit illetőleg, ezen emlékezetes korszak gondolkodás módjához kell változatlanul ragaszkodnia. A másik oldalon pedig azok állanak, kik többé-kevésbé nem rokonszenveznek a 17-dik századdal; kik személyileg nem elégsznek meg azzal, hogy minden dologban megesküdjenek a westminsteri hitvallásra: kik azt hiszik, hogy a theologiai problémákkal szemben a jelen kornak meg vannak a maga saját igényei, szükségei, kötelességei és képességei; a kik szerint a 19-dik század egyházára nézve épen nem volna vészhozó kalamitás, ha a tisztán konservatív szellem befolyása alatt azt tartaná egyedüli kötelességének, hogy tisztelettel tekintene ugyan a multa, de nem tulajdonitana annak tényleges, vagy teremtő befolyást a mai gondolatok menetére és ha egész energiáját pusztán a missiók gyakorlati terére, e „világmeggyőző erő“ fejlesztésére fordítaná.

Hol fekszik e tünemény oka? Vajjon azon sajátágban rejlik-e, hogy olyan emberek, kik minden lényegesre nézve megegyeznek egymással, különben a theológiában, épen úgy mint egyéb dolgokban is, vagy a liberálisok, vagy a konservatívek táborába sorakoznak? Vagy tán van valami mélyebb oka is az ilyen liberalis theologusok elégtelenségének, változtatás, haladás és újjászervezés utáni követelményeiknek? E kérdésekre különbözőleg felelnek az emberek, kiki saját irányzata szerint. Én a magam részéről azt hiszem, hogy e tényleg meglevő, nyughatatlan cselekvési vágy nem kicsinylendő, sőt komoly fontosságú dolog, mely előbb vagy később, minden valószínűség szerint nevezetes eredményeket szül. Azt nevezetesen mindenesetre jelzi, hogy a 17-dik század theológiája, úgy a mint az a konfessiókban formulázva van, sok ember előtt már külsőlegessé, idegenné, formálissá, holtá vált, melyet olyan új gondolatfolyam által lehet ismét élővé tenni, mely a mai kor hitét az élő egyház nyereseményeként tünteti föl akkor is, ha szinte az eredmény lényegileg ugyanaz lesz is az előbbivel. Hogy ennél jelez-e többet, jelez-e fontos módosításokat, rövidítéseket, bővítéseket, azt úgy lehetne csak megtudni, ha félelem nélküli és

szabad megvitatás alá lehetne venni a theologiai kérdések egész sorát, de a mire nézve attól tartunk, hogy a legkülönbözőbb egyházakbeli konservatív emberek nem nézik e dolgot egykedvűleg, hanem inkább mindent elkövetnének megakadályozására. Annyira nincsen általában vett egyházunk elkészülve ilyen theologiai kérdések korlátolatlan vitatására, hogy bizton lehet állitanunk, hogy e mostan folyó symposiumban sem vár senki föltétlenül szabad véleménynyilvánítást, oly körülmény, a mi kétségkívül nagyban csökkentti az ezen vita iránti érdeklődést. Daczára azonban e tartaleknak, mely hogy engem is korlátoz, jól tudom s melynek nyomait, úgy gondolom, hogy fel tudtam fedezni azon előttem e tárgyban írott férfiak munkáiban is, kiknek nézeteiben leginkább osztozom, ezek daczára én gondolataimat bizonyos mértékig nyíltan fogom elmondani, mint olyan ügynek előjoggal bíró ügyvéde, a mely ügy valószínűleg még kisebbségben van a presbyteri társadalomban.

Mielőtt elmondanám saját nézetemet azon pontokra vonatkozólag, melyekre nézve a theologiai haladás lehetséges is, kívánatos is, néhány bírálati megjegyzést teszek a Dr. Hodge által e vitában elmondott dolgokra. Dr. Watts iratára alig szükséges hivatkozni, mert az tulhajtott kifejezésekben egyszerű újra felállítására azon általános tételnek, melyet Hodge, az amerikai theologus vitatott s e mellett polemizálás a Dr. Newman Smyth iratában kifejtett nézeteivel szemben.

Dr. Hodge kitűnő gonddal dolgozott munkájában kizárni törekszik a theologiai haladást azon megszorítással, ha „nem a pusztá bibliai tudomány van szóban, hanem különösen a kijelentett tan azon tárgya, mely Istennek, mint erkölcsi kormányzónak, Idvezítőnek és az emberek bírájának jellemét, tervezetét és munkáját, az embernek, mint bűnösnek természetét, viszonyát és sorsát s mint hívőnek tapasztalatait, kötelességeit és jogelőnyeit tünteti elő,“ — e mellett azonban a theologiai haladást, a fogalmat legáltalánosabb értelmében vevén, nem akarja eltagadni.

Teljes tisztelettel fogadván Dr. Hodge állítását a maga súlyában és komolyságában, többszörös elolvasás után leverő és kellemetlen hatást gyakorol az reám, mint olyan állítás, mely inkább arra alkalmas, hogy elhallgattasson, mint hogy meggyőzzön. — Logikai következetesség látszik benne, ez tagadhatatlan és mégis lehetetlen elfogadni egy a következtetést, mint azon alapot, melyen ez nyugoszik. Mert, igazán megnézve a dolgot, ezen alapok nem olyan erősek, a minőknek futólagos első olvasásra látszhatnak. Azon okokról szólván Hodge, melyek az ő ítélete szerint a haladást kizárják, egy sereg heterogén, mondhatni összeférhetetlen jellemű jelzőt használ a keresztyén tan jellemzésére. — E tanok szerinte mysteriosusok, világosak, magukban foglalnak minden heresist, vagy féligazságot, változhatatlanok Krisztus második eljövételéig, de akkor változhatók. Mindezen jelzőknek az illető író álláspontjára való fontossága eléggé szembevethető. Ha a szentiratban kijelentett és a hitvallásokban formulázott tanok mysteriumok, melyeket csak addig érthet meg az ember, a meddig a kijelentés terjed és ha megértette is, ezen értelem szűkebb határok közé vonható: „akkor teljesen reménytelen dolog értelmi haladást várni e tekintetben. De ha e mysteriumok világosak, vagyis a mint én értem, világosan vannak előadva, bár fontosságukat fel-

tüntetni alig lehet, — akkor föltehető, hogy mindazok már régen föltüntetettek a szentiratokban, a minék épen úgy is kellett lenni, az levén a czéljuk, hogy irányadólag hassanak a hitre és az életre és hogy biztosítsák az idvességet, a mely végre szükséges volt azoknak czélját elejétől fogva ismerni. Ha az orthodoxia minden eretnekséget magában foglal, akkor minden új theologiai gondolat csak részleges és egyoldalú hangsúlyozása olyan mozzanatoknak, melyek következetesen és többé vagy kevésbé öntudatosan befoglalvák a katolikus, az egyetemes hitvallásban, melyek valószínűleg kevés szolgálatot tesznek arra nézve, hogy kiemeljék a félig elhanyagolt igazságokat, de a melyek nem elégségesek arra, hogy igazolják a triumpháló Eureka! kiáltást. És ha végre a status quo-n való minden újítást el kell az Ur második eljöveteleig halasztani, akkor a haladás barátai nem tehetnek egyebet, mint hogy szünjenek meg gondolkozni, spekulálni és a theologiai reconstructio után óhajtozni, hanem csak imádkozniok kell az Ur Jézus mihamarábbi eljöveteleért.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

A németországi belmisszió központi bizottságának munkásságáról.

1848 szeptemberében Wittenbergben tartották meg azon egyetemes egyházi gyűlést, melyben Wichern gyűjtő szavára elhatározták az egyház oszlopférjai, hogy megalakítsák a németországi belmisszió központi bizottságát, melynek hivatása lesz a hitélet föllevenítésére szolgáló belmissziói munkásságnak általánosítását eszközölni, úgy azonban, hogy a helyi egyletek és intézetek önálló működését semmiben sem korlátolja.

A megalakulás 1849-ben meg is történt s országos tekintélyek, minők voltak Wichern János Henrik, Bethmann-Hollweg, utóbbi államminiszter és többen képezték ennek Berlinben székelő központi bizottságát, mely azóta folyton kiegészítette magát. — Jelenlegi elnöke Meyeren közigazgatási főhatósági tanácsos, titkára Oldenberg lelkész; mindkettővel levelezhető Genthinerstrasse 38. Berlin czim alatt.

Harminczöt év alatt következő volt a munkatere:

A keresztyén család. A központi bizottság oda törekedett, hogy a családnak visszaszerezze az Isten házlékának jellegét a házi isteni tisztelet föllevenítése által. A házi isteni tisztelet megszenteli a munkanapok terhét és gondját, és arra hangozza a családot, hogy a vasárnapot „a napok gyöngyének“ tekintse. A vasárnap méltóságának visszaszerzése körüli mozgalmat a bizottság folyton támogatta és védte s részt szerzett magának abban a munkában, mely a törvényhozás és közigazgatás útján kivívta a vasárnap védelmét.

A házi isteni tisztelet és a vasárnapi nyugalom érdekében folytatott munkássága következtében a serdülő nemzedék védője, a keresztyén gyermeknevelésnek előmozdítója lett a bizottság. — Mert házi isteni tisztelet és vasárnapi ünneplés nélkül nincs keresztyén gyermeknevelés.

E szempontból nézve a dolgot, azon volt, hogy a templomi isteni tiszteletet még meg nem értő gyermekek szá-

mára vasárnapi iskolákat, más néven nevezve gyermeki isteni tiszteleteket létesített s ezeket Berlinben több, mint 10,000 gyermek látogatja vasárnaponként.

Látva, hogy — akár a szülők hibájából, akár más okból — találkoznak elfajult, vagy szülők nélküli elvadult gyermekek; ezek számára, Wichernnek „Raubes Haus“ mintája szerinti mentőházak alapítására nyújtott alkalmat és módot, úgy hogy azóta ezen minta szerint Hollandiában, Franciaországban, Angliában és Észak-Amerikában keletkeztek hasonló intézetek. Németország pedig 300 ilyen házzal van behálózva. A keresztyén szeretetnek ily módon sikerült az így nevelt gyermekek nagy számát a börtönök és fegyházak lakói helyett becsületes emberekké változtatni. — E mentőházakra utóbb az állam is figyelmes lett s elrendelte az elvadult gyermekeknek ezekben való kényszernevelését. A központi bizottság viszont sajtó útján ismertette a mentőházakat s buzdította az egyházakat ilyeneknek alapítására.

Ezzel összefüggőleg lépett fel a bizottság a nyilvános erkölcstelenség ellen; az ifjuság ily uton való megmérgezését, a nőnem ily módon való tönkre tételét tényleg nem nézhette. — Kérvényt és emlékiratot intézett ez ügyben a német birodalmi gyűléshez és hála Istennek, a közérkölcseiségi rendőrség egyetértőleg támogatja a bizottság ezen munkáját.

A következő meg is mutatta, milyen rettentő módon függ össze a nép depravációjával a szociális demokracziára való hajlama. A szocialismus és kommunismus sötét hatalmaival szembe állította a bizottság a hitnek és testvéri szeretetnek fényes hatalmasságait s megindította amazok ellen a harcot. — Ezzel összefüggésben szolgálta nagy városokban a városi missziót, többi közt a berlini városi missziót; sürgette és támogatta a szegényeknek egyházközségileg való gondozását; tisztázta a birtokosok és munkaadók közteli körüli nézeteket.

1870-ben ipari munkaadók Svájcban és Franciaországból is vettek részt s tanácskoztak a munkások érdekei felett. Ezen kongresszus egyik szülötte, a „Concordia“ nevű jeles iparügyi lap. 1872-ben népes értekezletet tartott Berlinben mezőgazdasági munkaadókkal és nemzetgazdákkal a gazdasági munkások állapotának javítása végett.

A munkásokon lényegesen segitendő, többi közt, megkönnyítette a bizottság a gyermekek miatti gondjukat, mely folyton legtöbb elkeseredésre szolgáltatott alkalmat. Megindította e czélból a kisdédóvodák létesítését, hogy a munkára menő szülők gyermekeik el nem vadulása felett megnyugtathatva lehessenek. Új emlékiratban szivére kötötte az egyházközségeknek, hogy a fiatal gyári munkásokat vallás-erkölcsileg gondozzák; mely emlékiratot az állam- és egyházi kormány buzgón terjesztett el nem csak Poroszországban, de egész Németországban is. Hason erővel oda működött, hogy a munkás osztályok is. Hason erővel oda működött, hogy a munkás osztályok konfirmált leányai oly intézetekben, minők a berlini Amalia-intézet, folytatólagos nevelést és kenyérkereseti képesítést nyerjenek és az erkölcstelenség veszélyei ellen megóvassanak. Ugyanezen értelemben nagy városokban agitált a szolgálói szállók megalapítása mellett s ezekben egyedül álló asszonyoknak és leányoknak otthont teremtett. Előmozdította a vasárnapi egye-

te k szervezését, melyekben szolgálók és gyári munkások vasárnap esténként, a veszélyes táncmulatságok helyett, társas üdülést találhatnak. A központi bizottság felhívta a keresztyén irgalmasságot arra is, hogy a megesett nőszemélyeken könyörüljön és Magdolna-intézetekben számukra menhelyet nyisson.

Láng Adolf.

(Vége köv.)

Nyilt levél az „Uj magyar Athenas“ t. szerkesztőjéhez.

Az „Uj magyar Athenas“ 302-dik lapján Nagy Lajos m. pércsi lelkész ur életiratában ezeket olvastam a napokban „javaslatot dolgozott ki a debreczeni ref. egyházmegye lelkészi gyámintézetére vonatkozólag, mely kidolgozott javaslat eredménye, hogy a nevezett egyházmegye egy özvegynek immáron 300 frt segélyt nyújthat.“

A kegyelet, melylyel a nagyérdemű elhunytak iránt mindenkor tartozunk s az élők iránti kötelesség érzete elutasíthatlanul parancsolják nekem, hogy ezt, a való ténynyel nem mindenekben egyező közleményt, az igazság érdekében annyival inkább igazítsam helyre, mert ebből az életiratnak minden olvasója azt következtethetné, mintha a nevezett egyházmegye gyámintézetének jelen állása körül, a különben általam tisztelt Nagy Lajos barátomnak volna legtöbb érdeme. Nem úgy áll a dolog. Hanem:

igaz, hogy Nagy Lajos m. pércsi lelkész ur a debreczeni egyházmegye egyik lelkészértekezleti körének megbízása folytán, adott be gyámintézetünkre vonatkozólag egy indítványt az 1875-dik év július hó 2-án tartott egyetemes lelkészi értekezletünkhöz, melynek czélja volt az özvegyek és árvák nagyobb mérvben segélyezhetésének előmozdítása;

igaz, hogy az egyetemes értekezlet ez indítványnak elvben elfogadása után 15. sz. határozatában ki is küldött egy küldöttséget, egy, a lelkészértekezleti körök megállapodása után hozandó tervezet készítésére, hogy az az egyházmegye elé terjesztethessék;

de a bennünket lelkészeket nagyon érdeklő s már az előtt is sokszor megbeszélés tárgyát képezett ügy iránti buzgalom mindjárt szült másik két tervjavaslatot, és pedig az egyiket egyházmegyénk halhatatlan érdemű s nagy tudományu esperesének Nyiri Péternek tollából, melyek aztán a közértekezleteknek ismét megküldettek, hogy amaz először bemutatott tervjavaslattal együtt elbíráltathassanak.

Az egyházmegyei közgyűlés 1875-dik év szeptember 9-dik napján 10. sz. a. e három tervjavaslat felett készült körértekezleti jegyzőkönyveknek egybehasonlítása után, tárgyalta az egyetemes lelkészértekezlet küldöttségének jegyzőkönyvét, és mert arról győződött meg, hogy a küldöttség leglényegesebb elveiben mellőzte a közértekezletek jegyzőkönyvileg kifejezett nézeteit: egy egészen más küldöttséget nevezett ki, melynek lett feladata a szavazattöbbséggel megállapított elvi pontok alapján javaslatot készíteni.

Ezen küldöttségnek már tagja sem volt Nagy Lajos ur, nem pedig azon egyszerű okból, mert az egész egyházmegye Nyiri Péter tervezetét látta magasan kiemelkedni a többi tervezetek között, a mely pedig alapelveire nézve nagyon lényegesen különbözött a Nagy Lajos ur által a derecskei kör megbízásából beadott tervezettől.

Ámde tagja volt a debreczeni főiskolának ez idő szertint is kitünő érdemű derék gymn. igazgatója Békési Gyula ur, ki egy számtani alapokon nyugvó munkálattal lépett a küldöttség elé, mely a Nyiri Péter tervjavaslatának sorsa felett végleg döntött; mert az teljes kiterjedésében elfogadva lett nem csak a küldöttség, de az ez által adott javaslat folytán az egyházmegyének 1876. április 10-én tartott közgyűlése által is.

Röviden szólva tehát: mindezekből nem az következik, hogy a Nagy Lajos ur javaslatának eredménye a mi gyámintézetünknek jelen állása, hanem az, hogy Nyiri Péternek és Békési Gyulának köszönhető, a mint erről a Nyiri Péter javaslatának s a mi gyámintézeti alapszabályunknak megtekintése és ezeknek a Nagy Lajos ur által a derecskei kör megbízásából benyújtott tervjavaslattal összehasonlítása után bárki meggyőződhetik.

Csak még egyet! Nyiri érdemei annyira halhatatlanok, Békésiei annyira ösmeretesekek, hogy azoknak méltatása én rám nem szorul, de az mégis feltűnő előttem, hogy az „Uj magyar Athenas“ ezekről a férfiakról meg nem emlékezik, holott bizony ő náluk egyházunk és az attól elválhatatlan iskolák érdekében működő sokkal, nagyon sokkal kisebb férfiak méltatva vannak!!

Ezeket kívántam — ismétlem — az igazság érdekében, az elhunyt jeles iránti kegyeletből s az élő érdemének elismeréseül közölni. — Levén és maradván

Bihar N.-Bajomban, 1884. február 14.

Teljes tisztelettel

László János,

a debreczeni egyházmegye tanácsbírája,
jegyzője és levéltárnoka.

A Zwingli ünnepélyek Helvetiában.

(Vége.)

Lássuk először Kappelt, a szomorú emlékű helyet, hol a reformátor a dühös pápisták áldozata lett.

Január 6 án egész délelőtt özönlött ide a nép, nem csak a közel eső helyekről, hanem a szomszéd kantonokból is. Első szónok Kappeler lelkész volt, ki Zwinglinek mint reformátornak életéből különösen három mozzanatot emelt ki: a zürichi vitának, a márburgi beszélgetésnek és halálának eseményeit. — Grób szövetségi tanácsos szolt Zwingliről, mint hazafiról és politikusról. — Ott pedig azon a helyen, hol Zwingli elesett s melyet egyszerű emlékkő jelöl, Egg lelkész tartott a néphez buzdító beszédet, intve őket a hazaszeretetre, összetartásra és önfeláldozásra.

Nem kisebb lelkesültséggel ülték meg a nagy reformátor ünnepét az alpok városában Bernben is. — A berni münster nem látott még talán olyan sokaságot falai közt a reformáció kora óta, mint a jelen alkalommal. The llung lelkész avval kezdé ünnepi beszédét, hogy Zwingli 1528-ban épen azon szószekekről predikált, a melyről ő most az ünnepelt nagy férfit dicsóiti. Itt is — mint Zürichben — műkiállítás volt, melyet napokon át nagy közönség látogatott. Látható volt a reformátornak több műve eredetiben, tőle eredő kéziratok, a berni vita tételei, s ama bőjti színjáték, melyet Mánuel berni lelkész szerzett, s a mely Bernben 1522-ben előadatott.

Nem maradt hátra az ünnepélyességekben Oecolampád városa az öreg Bâsel sem. Itt is január 6-án kezdődtek az ünnepélyességek. Az egyháztanács tágas termében tartá Orelli egyetemi hittanár emelkedett szellemű beszédét, találólag emelvén ki, hogy egyetlen reformátor sem viselé magán annyira a helvét jelleget mint Zwingli, kinek emléke kell, hogy szent legyen minden igaz svájcki honfi szívében. Ha Luthert a németek sajátjoknak mondják, méltán tartja a helvét magáénak Zwinglit. Ő azonban egészen más körülmények közt lett reformátorrá, mint Luther. A német reformátor gyorsan szakított a római babonás szertartásokkal; Zwingli ellenben a humanismus útján lassankint hatolt be a hit titkaiba. Hit általi megigazulás: ez volt Luthernek jelszava. Zwingli ellenben nem veté el a törvény betűit sem; úgy tekinté azokat, mint nevelő, nemesítő eszközöket az üdvre és isteni kegyelem elnyerésére. Abban azonban mindketten megegyeznek, hogy egyházukat és nemzetöket igazán szerető hű hazafiak voltak. A különbség azonban itt is meg van közöttök. Luther távol tartá a világi elemet az egyház igazgatásától; Zwingli ellenben a polgári hatóság támogatását és segítségét is igénybe vevé. Méltó joggal szólhatott azért sok tekintetben Luther Mârburgban „más szellemről“ a helvét reformátornál.

Utánna a theologia licentiátusa Dr. Riggembach szólt Zwingliről mint olyanról, ki egykor a bási egyetemnek nem csak hallgatója, de a városnak szorgalmas tanítója is volt. Hogy mit köszönhet neki e város és az itteni ref. egyház, azt lehetetlen mind felsorolni?! Ő volt Oecolampádnak nem csak barátja és tanácsadója, de keserű napjaiban valódi vigasztalója is.

Igy végződött a január 6-diki ünnepély, s más nap pedig 7-én, a münster templomban Wirth Zwingli lelkész tartott magvas beszédet, jellemezve Zwinglit mint egyházi, politikai, aztán pedig társadalmi reformátort.

Ugyanaznap Kis-Bâselben Kálvin életének ismeretes írója, elhunyt nagy Révészünk meleg keblü barátja, Dr. Stâhelin Ernő tartott a Tódor templomban ünnepi beszédet. A positiv szellemű mű másnap már Dettloff könyveskereskedésében megszerezhető volt.

E lap szük kerete nem engedi meg, hogy a többi helvét városokban is kísérjük az ünnepélyek leírását. Az eddig leirtakból úgy is következtetést vonhat le magának a magyar prot. olvasó közönség arra nézve, hogy a reformátor 400 éves emlékűnnepében résztvett a legutolsó ref. falucska is. Hát vajjon mi leróttuk-e mindnyájan a nagy reformátor iránt tartozott kegyeletnek szent és nemes adóját?

Mârk Ferencz.

T Á R C Z A

A lelkipásztori hivatásról.

(Zwingli.)

Ez okból jegyezzük meg, hogy a kik nem atyáink, azok nem lehetnek valódi tanítóink. Az atyák tettel és tanítással szorgalmatoskodnak minden előnyre való tekintet nélkül gyermekeik javára élni; és így a pásztorok nem igazságosak, ha a rájuk bízottakkal szemben atyai lelkülettel nem viseltetnek, a tanítók nem az általok tanítottakban foglalatatoskodnak: ezek nem valódi hivatottak. De ha azokat gyakorolják, a kiket Isten által tanita-

nak: élő példák többet hat, mint százezer szó. Ha pedig nem Isten igéjét tanítják, hanem emberi tudományt és hiábavalóságot: még ha szinte a szerint élnek is, valójában hamis próféták ők, a kiket Isten elveszteni parancsol. Ezekről azonban később lesz szó. Tehát a lelkipásztor ne vegyen mindent példánykép gyanánt, a mit mi jónak itélünk, hanem csak is azon dolgokat, melyeket Isten tanit és tölünk kíván.

Mit kelljen pedig predikálni, az elmondottakból elég világosan érthető, tudniillik semmi mást, mint Isten igéjét. Ez okáért a lelkipásztor értesse meg a reá bizottakkal gyarlóságait és ha ennek megismerésére eljutottak és érezik, miszerint önerejükben nem képesek idvezülni: utalja őket Istennek kegyelméhez, hogy teljes bizodalommal ahoz járuljanak; mert Isten egy szülött fiát a mi urunk Jézus Krisztust adta nekünk kegyelmének bizonyosságául, a ki által biztosan Istenhez juthatunk. — És ha hisznek Isten kegyelmének bizonyosságában és istení lettek, a kik előbb a testé és kârhozaté valának: akkor tartoznak ennek utána Isten akarata szerint élni, mert ők Gal. 6. 15. szerint „az új teremtés.“ A lelkipásztor tehát komolyan vigyázzon, hogy a juhok, melyek egészségesekké lettek, ismét betegségbe ne essenek. — Mind ez Isten igéjével teljesítendő, tehát abban mindenek előtt kellő jártassággal kell birni s azt egyes egyedül a bibliai szent iratokból kell tanulni. — A betü megtanulása azonban semmit sem ér, ha Isten a szívet is nem vonzza, hogy a pásztor magát az igének hittal átadja s azt ne saját értelme szerint magyarázza, hanem a mint az isteni íge sugalja. Mindez Pál apostolnak következő szavaiban van egybefoglalva: 2. Tim. 3. 16. 17.: „A teljes írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, a fenyítékre, mely igazságban van; hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre tökéletesen elkészített.“ Minden telki táplálék, melyet a pásztor nyújt: ezen isteni igéből veendő.

Ha már a lelkipásztor, rokonai, életmódja végett és tanítása czéljára jól felkészülve van, még akkor is szükség tudnia, mi módon viselje magát más külső dolgokkal szemben, továbbá, hogy minő jutalmat remélhet. — Ezekre nézve úgy vélekedünk, hogy a lelkipásztor elsöben is, a legundokabb bünöket rettegés nélkül támadja meg és ne engedje magát visszaretentetni sem a világ felfuvalkodott hatalma, sem ölázkodások és üldöztetések által. Jeremiáshoz így szól az Ur, 1. 9. 10.: „Imé adom az én ígémét a te szádba, imé én ma téged prófétává teszek a pogányokon és országokon, hogy gyomlálj, ronts, veszess, törj, építs és plántálj!“ A lelkipásztornak tehát bármily magas épületeket is, ha azok Isten ígéje ellen emeltettek, meg kell támadni és lerombolni. 2. Kor. 10. 5. Erről Krisztus valódi példányképet hagyott hátra számunkra; mert midön a zsidó nép közt látta, miszerint a papok képmutatása és fösvenysége okozza a népnek Istentől lett elpártolását és a nép a papok fösvenységében, rendléseiben és önkényében fogva tartatik: semmit sem támadott meg oly komolyan, mint a képmutatást és fösvenységet. Nagy részvételt volt az Isten igéjétől megfosztott nép iránt, melynek nem vala atyai pásztor. Mát. 9. 36. Többnyire szelíden tanította a népet és ha dorgálnia kellett, nem támadta meg azt oly keményen, mint a félrevezető papokat. Ezeket tudatlanoknak, képmutatóknak, telhetetleneknek és alattomoskodóknak nevezte, a mint azt általában az evangéliomban olvashatjuk. Erre nézve nem szükséges ez uttal bibliai bizonyítékokat idézni. Ha most már korunkban a képmutatás odáig jutott, hogy már titkolni sem szükséges, söt nyilvánosan hatalmas kézzel uralg, mit gondolsz Istennek kegyes szolgálja, mi a te teendő? Ha hallgatsz: az elveszettek vére a te

kezdeből követeltetik. Ezék. 3. 18. Na de látod, hogy a pápisták képmutatása annyi javadalmakat és hatalmat kézre kerített, hogy többé nem szükség rejtőzködni, a mi pedig még a zsidóknál is meg volt; hanem nyilvánosan védekeznek bérletekkel, adományokkal, háborúkkal, megégetéssel, pusztitással, öldökléssel és mindenféle gonoszúsággal, úgy hogy még a szicíliai zsarnokok sem dühöngtek emberietlenebb módon. Mert azok senkit sem bántalmaztak kihallgatás nélkül; ezek azonban a legnagyobb szorgalommal, az uralkodókat mindenfelől bérletekkel és adományokkal annyira viszik, hogy ezek azt hiszik, miszerint teljesen joggal cselekednek, ha az Isten igéjének hirdetőjét kihallgatás nélkül üldözik és öldöklük. A hol pedig önmaguk bírnak kardhatalommal, dühöngnek az ártatlanság ellen, mint tigrisek és krokodilok. És ha nem félnének, hogy kegyetlenségök ellenük forduland; nem elégednének meg közönséges gyilkolási nemekkel, hanem miként Pharsalis: új kínzási eszközöket találnának ki Isten szolgálói ellen.

Istennek kegyes szolgálója! te is láthatod, miként a hatalmasok és kardhatalmat gyakorlók nagyobb része inkább fősvénységből, dévajáságból, gonoszúságból és pusztán az isteni jog gunyolására, a kéjelgés szolgálatára, mintsem Isten iránti szeretetből és félelemből szolgáltatják az igazságot; ha ugyan az igát igazságosnak lehet nevezni. Az alattvalók iránt csak kérkedés, büntetés, fosztogatás, zsugoriság, kamatszédés, elzalogosítás létezik; az idegenekkel szemben háboruzás, rablás, viaskodás; magok között iszákosság, nyerésztés, paráznaság, szitkozódás, tánczolás. Imé kegyes lelkipásztor! így áll a dolog a főekkel. — Annak okáért tekintsz szélyel komolyan magad körül, mi a teendő; mert ha nem szólasz: a kiontatott vér tőled követeltetik, mint fentebb mondva volt; ha pedig szólasz: hatalmukba jutsz. Mert a pápai tömeg sok fejedelmeknél behizelegte magát, azok gyermekeinek gondozása által, a mennyiben most egy fejedelmi fiut bibornokká, majd a másikat püspökké, apáttá, főnökké, préposttá, gondnokká, hivatalhelyettessé, segédpüspökké tesznek, hogy annál kevésbé legyenek lekötelve azok iránt. Ezenkívül a pápai közegek több ízben részeltették őket bünbocsánati díjakban, a miket azok szegény néptől zsaroltak ki. Ha tehát a kétszínűek táborát Krisztus példája szerint megtámadni fogod: ezek amazok védőiül lépnek elő. Ha pedig a paizst és dárdát kidobod és hivatásodtól visszavonulni akarsz: az esetben a hütelen pásztorokhoz számítottal, a kik midőn farkast látnak: a juhokat elhagyják és megfutamodnak. Ebből egyszersmind tanulják meg a hitnek erejét a közönséges erőttől megkülönböztetni, mert ha az ember mindenfelől kétségbe jut, de hívő: tudni fogja, hogy senki máshoz nem fordulhat, mint Istenhez és az ő igéjéhez, hol tanácsra talál s kire teljes bizalommal támaszkodhatik.

Tehát jertek Krisztushoz, a ki így szól Ján. 10. 17.: „A jó pásztor az ő életét adja a juhokért.“ S ha a jó pásztorokhoz akarsz számítottatni: életedet adjad juhaidért. Ugyanő más szavakkal is serkent bennünket Mát. 10. 27.: „A mit nektek sötétben mondok, világosságban mondjátok; és a mit fülbe sugva hallotok: a ház feliről predikáljátok. És ne féljete azoktól, kik a testet ölik meg, mert a lelket nem ölhetik meg; hanem féljete inkább attól, a ki mind a lelket, mind a testet elvesztheti a kárhozatba.“ Itten világosan hallhatjuk, hogy az ígét nem szabad elhallgatni, hanem nyíltan hirdetni, nem félve azoktól, a kik ártalmunkra lehetnek. Mert kötelességünk a bünt követők ellen úgy cselekedni és szólani, a mint Isten a próféta által mondja, Jer. 1. 7.: „Valamire

küldelek téged, menj el és valamiket parancsolok, megmondjad; és Ezsaiás által 58. 1: „Kiáltás teljes torokkal, meg ne szünjél; mint a trombita, emeld fel a te szótát és mond meg az én népemnek az ő bűnét.“ Láthatjuk e szerint, hogy a pásztoroknak kötelessége fellépni minden ellenségek ellen a juhok védelmére és azokat ki kell vezetnie a bűn sivatagaiból. — Egyébként nem volna szükség a pásztorra. Mert ha a juhok semmiben nem érznek hiányt, akkor nincs szükségök őrizőre; a pásztorra azonban szükségök van a veszedelmek ellen. S ha szinte megfutamodik is a pásztor a veszély láttára, de a reá bizott juhokért felelős.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Debreczeni főiskolánk tanuló ifjúsága magához méltólag e második félév első vasárnapján, f. hó 17-én Zwingli emlékeztetere istentiszteleti ünnepélyt rendezett a főiskolai imateremben. D. Kovács János negyedéves hittanhallgató tartott meleg hangú és sikerült alkalmi egyházi beszédet, Csel. 20, 24. alapján, úgy fejtegetvén a reformációt, mint a hazaszeretetet, a tudomány és a hit evangyéliomát.

Lelkészválasztás. A békési ev. ref. egyházba folyó hó 14-én általános szótöbbséggel Csák János jelenleg vésztői segédlelkész, főiskolánknál volt helyettes tanár választott meg lelkipásztorrá. A tehetséges és szép készütségű ifjunak kellő tere nyílt a munkálkodásra. Vezérelje jó szelleme. Fogadja jó kívánatunkat!

Tizsaszentimrei ref. lelkészi állomásra pályáztak 12-en. Kijelöltettek: Szabó László t. ughi ref. rendes lelkész, Kádár Antal t. szentimrei ref. időközi lelkész, Tömöry Mihály borossebesi ref. lelkész, Darabanth Gusztáv t. füredi ref. segédlelkész, Szendi János mezőturi ref. segédlelkész.

Wolfgang János, miskolci ev. tanító és zenetanár, ki- nek műveit a „Zenészet Lapok“ kedvezőleg bíralták meg, 1 forinttal hirdet előfizetést „Cantate“ és „Borsodi ibolya“ czimű 49. és 50. műveire. Az első köztetszéssel lett előadva a miskolci ev. egyház mult évi százados ünnepélyén. Száz tagu vegyes kar éneklé a Melczér Gyula énekírónk által írt szöveget. A második szerzőnek 50-dik, tehát jubilaris műve, mely énekszöveggel ellátott tisztán magyar stílusú dal. Ajánljuk a dalegyletek figyelmébe.

Értesítés. Több oldalról hozzám intézett kérdezőskö- désre válaszólag tisztelettel hozom köztudomásra, hogy úgy az „Eskető Lelkész“, mint a „Magyar ref. vallásu presbyterek Könyve“ czimű művecskék, még mindig csak tölem rendelhetők meg. Amannak ára 35 kr, ezé 40 kr postai bérmentes küldéssel. A ki a „Presbyterek Könyvé“-ből egyszerre 5 példányt rendel meg s azok árát az 5 kr porto levonásával (1 frt 95 kr) vagy előre, vagy a könyvek vétele után pár hét alatt beküldi: annak egy tiszt. példánnyal májusig, — a midőn a művecskék bizományba adatnak, — akármelyik könyvből szívesen szolgálok. Tisztelettel maradván Mike-Pércsen (Hajdumegye u. p. helyben) febr. 13. Nagy Lajos ref. lelkész.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**